

กระชั้นพื้นที่ขึ้นมาจากข้างล่าง

ประเวศ วะสี

- ๑. ความล้มเหลวของ** ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดสร้างได้สำเร็จจากยอด เพราะ
- ประเทศไทย เกิดจาก** จะพังลงๆ เนื่องจากไม่มีฐานรองรับ พระเจดีย์ต้อง
- พยายามสร้างพระเจดีย์** สร้างจากฐาน ฐานที่แข็งแรงจะรองรับองค์พระเจดีย์
- จากยอด** และยอดให้มั่นคง ฐานของประเทศคือชุมชนท้องถิ่น

ในรอบ ๑๐๐ ปี ที่ผ่านมาเราพยายาม พัฒนาประเทศที่ข้างบน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยละทิ้งฐานหรือทำลายฐาน สังคมจึงพังลงๆ และวิกฤตตัวระบบการศึกษาอย่าง ที่เข้ามา ๑๐๐ กว่าปี (ซึ่งมีคนเตือนแล้วว่าจะทำให้คนไทยขาดจากรากเหง้าของตัวเอง คนเตือน คือ พระมหาสมณะเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส) ได้สร้างคนไทยขึ้นมา ๔ - ๕ ชั่วคน ที่ไม่ เข้าใจความจริงประเทศไทย ชนชั้นนำทั้งหมด อันได้แก่นักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการ นักธุรกิจและสื่อมวลชน ล้วนไม่เข้าใจสังคมข้างล่าง ทำให้พัฒนาไม่สำเร็จและประเทศยุ่ง เหยิงไปหมด แล้วก็ยังมองไม่เห็นทางออก ควรพากันไปเรียนรู้จากข้างล่าง ข้างล่างมีอะไร ดีๆ เกิดขึ้นมาก จะช่วยให้มองเห็นทางออก

- ๒. สภาผู้นำชุมชน** ที่บ้านหนองกลางดง กิ่งอำเภอสามร้อยยอด
- และสภาประชาชน** จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ผู้ใหญ่โชคชัย ลิมประดิษฐ์
- ที่หนองกลางดง** เป็นผู้ใหญ่บ้านมี “การก่อดัว” ของสภาผู้นำชุมชน

มีสมาชิกทั้งหมด ๕๙ คน ผู้นำที่เป็นทางการมี ๓ คน คือผู้ใหญ่บ้าน ๑ กับสมาชิก อบต. ตาม กฎหมาย ๒ คน นอกนั้นเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการหรือผู้นำตาม

ธรรมชาตินี้มีอยู่ทั่วไป เช่น ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ ผู้นำกลุ่มสตรี ผู้นำกลุ่มการเงินชุมชน
ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปิน ครู พระ ฯลฯ

ผู้นำตามธรรมชาติเหล่านี้ โดยทั่วไปจะมีคุณสมบัติดีกว่าผู้นำโดยการเลือกตั้งหรือโดย
การแต่งตั้ง ได้แก่ คุณสมบัติ ๕ อย่าง คือ (๑)เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม (๒)เป็นคนสุจริต (๓)
เป็นคนฉลาด (๔)เป็นคนที่สื่อสารเก่ง (๕)เป็นคนที่ยอมรับของคนทั่วไป ถ้าเป็นคนไม่เห็นแก่
ส่วนรวมหรือไม่สุจริต ชาวบ้านเขาก็รู้และไม่เป็นที่ยอมรับ ผู้นำตามธรรมชาติเกิดจากการ
ทำงานร่วมกัน แล้วปรากฏขึ้นมาเองแก่คนทั้งหลาย โดยไม่มีใครมาแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง

สภาผู้นำชุมชนเกิดจากการ ก่อตัวขึ้นมาเอง (Self-organized)

โดยไม่มีใครแต่งตั้ง ตรงนี้ต้องการความเข้าใจและการเห็นคุณค่า

การแต่งตั้งนั้นมีปัญหามากกว่าผู้แต่งตั้งเป็นใคร แต่งตั้งใคร แต่งตั้งเพราะอะไร แต่งตั้ง
ถูกตัวคนที่มีฉันทะและคุณสมบัติเหมาะกับงานหรือไม่ คณะกรรมการที่เป็นทางการจึงมี
มากมายที่ทำงานไม่ได้ผล มายาคติอย่างหนึ่งในสังคมไทยคือการนิยมความเป็นทางการ
มากกว่าความไม่เป็นทางการ ความจริงความจริงไม่เป็นทางการมีมาก่อนความเป็นทางการ
ใหญ่กว่า เป็นธรรมชาติที่เป็นความจริงมากกว่า และได้ผลดีกว่า

ขั้นตอนของกระบวนการชุมชนมีดังนี้

- (๑) สภาผู้นำชุมชน ก่อตัวขึ้นมาเอง มีประมาณ ๔๐ – ๕๐ คน
- (๒) ทำการสำรวจข้อมูลชุมชน ข้อมูลเป็นฐานให้คิดออกว่าควรทำอะไร
- (๓) ทำแผนชุมชน แผนชุมชนมักจะเป็นแผนพัฒนาอย่างบูรณาการตามความ
ต้องการของชุมชน
- (๔) นำแผนชุมชนเสนอสภาประชาชน สภาประชาชนคือที่ประชุมของคนทั้งหมดหมู่บ้าน
หมู่บ้านมีประชากร ๕๐๐ – ๑,๐๐๐ คน ทุกคนมีส่วนร่วมได้หมด เป็น
ประชาธิปไตยโดยตรง ไม่ผ่านการเลือกตั้ง จึงไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียง ไม่

แตกแยก เป็นประชาธิปไตยสมานฉันท์ สภาประชาชนพิจารณาแผนชุมชน จะ
เพิ่มเติม ตัดออก หรือดัดแปลง อย่างไรก็แล้วแต่ ในที่สุจริตรองรับแผน

(๕) คนทั้งหมดร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผน เมื่อคนทั้งชุมชนมีส่วนร่วม
ในการทำแผนด้วยตนเอง จึงสามารถขับเคลื่อนได้ ต่างจากแบบ “ทางการเขาสั่ง
มาว่า....” การพัฒนาแบบ “ทางการเขาสั่งมาว่า....” ได้ก่อให้เกิดความล่มสลาย
ของระบบเศรษฐกิจของเกษตรกรทั่วประเทศ

(๖) เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ ที่การพัฒนา ๘ เรื่อง เชื่อมโยงกัน คือ

เศรษฐกิจ-จิตใจ-สังคม-วัฒนธรรม-สิ่งแวดล้อม-สุขภาพ-การศึกษา-ประชาธิปไตย

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้คือ ประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งเป็นประชาธิปไตยสมานฉันท์และ
ประชาธิปไตยอรรถประโยชน์ คือเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกัน
ไป เป็นผลจากการที่ชุมชนจัดการตนเอง

สภาผู้นำชุมชนระดับหมู่บ้านตั้งที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นก็มี ในระดับตำบลอย่าง
ที่ตำบลไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ลุงประยงค์ รณรงค์ ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ เป็น
ผู้นำก็มี

๓. ชุมชนจัดการตนเอง ขณะนี้การจัดการตนเองในพื้นที่ข้างล่างกำลัง

ท้องถิ่นจัดการตนเอง เกิดขึ้นทั้ง ๓ ระดับ คือชุมชน ท้องถิ่น และจังหวัด

จังหวัดจัดการตนเอง ตำบลที่จัดการตนเองแล้วทุกอย่างดีขึ้นหมด

เป็นตำบลสุขภาวะกำลังมีมากขึ้นเรื่อยๆ

จังหวัดหลายสิบจังหวัดกำลังทำธรรมนูญการจัดการตนเองของจังหวัด ที่จังหวัดอำนาจเจริญ
ประชาชน ๑๕,๐๐๐ คน จากทุกตำบล รวมตัวกันทำธรรมนูญ การจัดการตนเองของ

อำนาจเจริญ ในธรรมนูญนี้เขาระบุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ เขาเอาธรรมนูญการจัดการตนเองไปสู่การรับรู้ของคนทั้ง ๖๓ ตำบล แล้วช่วยกันขับเคลื่อนทั้งจังหวัด ในการขับเคลื่อนการจัดการตนเองนี้เขาทำแบบสมานฉันท์ร่วมตัวร่วมคิดร่วมทำด้วยกันหมดทุกภาคส่วน ทั้งในหมู่บ้านประชาชนเอง ท้องถิ่นราชการ วิชาการ ธุรกิจ ไม่มีใครเป็นปฏิปักษ์กับใคร ไม่แยกสีแยกพวก เป็นการสมานแผ่นดินโดยแท้ เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าเรื่องการพัฒนาในพื้นที่เป็นเรื่องของการถักทอกัน ส่วนเรื่องอำนาจข้างบนเป็นความแตกแยกและรุนแรง

๔. เครือข่ายสภาประชาชน ประเทศไทยมีหมู่บ้านประมาณ ๘๐,๐๐๐

เครือข่ายผู้นำชุมชน หมู่บ้าน ตำบลประมาณ ๘,๐๐๐ ตำบล ครอบคลุม

ท้องถิ่นอันมหาศาล ทุกตารางนิ้วของประเทศ ถ้าทุกชุมชน ท้องถิ่น

จากฐานล่างของแผ่นดิน จังหวัด สามารถจัดการตนเอง จะเกิดเครือข่าย

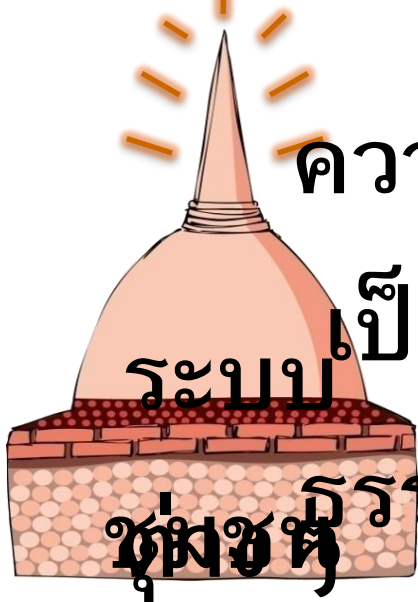
ของสภาประชาชน ซึ่งเป็นประชาธิปไตยทางตรง ทุกหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนอีกจำนวนมหาศาล เช่น หมู่บ้านละ ๕๐ คน ๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน = ๔,๐๐๐,๐๐๐ คน ยังผู้นำท้องถิ่นอีก

ถ้ามหาวิทยาลัย ภาคธุรกิจ และด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่เข้าไปสนับสนุน ให้เครือข่ายพลังพลเมืองเหล่านี้มีข้อมูลข่าวสาร สามารถพัฒนา และขับเคลื่อนนโยบายได้ เครือข่ายพลังเมืองอันมหาศาลที่ตื่นตัว รู้เท่าทัน จัดการเป็น จะเป็นพลังของการพัฒนาและพลังที่กำกับให้เกิดความถูกต้องในบ้านเมือง

มันคง

แล้วมาเราพยายามสร้างพระเจดีย์จากยอด จึงพังลงๆ

พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน การพัฒนาประเทศไทยจึงควรมีรูปเหมือนพระเจดีย์

ฐานล่าง = ชุมชนท้องถิ่น

องค์พระเจดีย์ = ระบบต่างๆ เช่นระบบ เศรษฐกิจ

การศึกษา การเมืองการปกครอง

ต้องเชื่อมกับฐานและยอด

ยอด = ความเป็นธรรม

ฐานที่แข็งแรงจะรองรับประเทศทั้งหมดให้มันคงที่ว่า “กระชับพื้นที่ขึ้นมาจากข้างล่าง” ไม่ได้มีเรื่องทำงายหรือขยี้ไล่อะไรใคร แต่กระชับให้ข้างบนเข้ารูปเข้ารอย

ขณะนี้ข้างล่างกำลังเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อยๆ มีองค์กรชุมชนในเรื่องต่างๆเป็นแสน องค์กรและผู้นำชุมชนที่ดีๆและเก่งๆเป็นแสนคน ยิ่งระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัดอีก ผู้คนและองค์กรเหล่านี้กำลังสร้างฐานพระเจดีย์ประเทศไทยให้แข็งแรง เขาไม่มายุ่งและกังวลกับเรื่องต่อสู้กันข้างบน เพราะเขารู้ว่าข้างบนไม่ว่าใครแพ้ใครชนะมีความหมายน้อยสำหรับเขา ความสำคัญอยู่ที่ฐานล่าง เมื่อฐานล่างแข็งแรงและกระชับพื้นที่ขึ้นมาเรื่อยๆ ในที่สุดประเทศก็จะลงตัวเหมือนรูปพระเจดีย์ที่มันคง สวย และสง่างามมียอดที่เปล่งประกาย ยอดที่สุภาพคือความเป็นธรรม ฐานอยู่ติดแผ่นดินคือชุมชนท้องถิ่น องค์พระเจดีย์คือระบบต่างๆไม่ใช่แยกส่วนเลอะเทอะทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่เชื่อมโยงอยู่กับฐานและยอด

เมื่อนั้น อะไรต่างๆแบบแยกส่วนไม่ว่าจะเป็นเรื่องสงครามประชาธิปไตย เรื่องไฟรั่วกับอำมาตย์ เรื่องปฏิวัติรัฐประหาร เรื่องต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันอย่างรุนแรงก็จะกลายเป็นประวัติศาสตร์ไป

ทุกฝ่ายควรศึกษาเรียนรู้จากข้างล่าง

แล้วจะเห็นทางออกและอนาคตประเทศไทย ว่าในขณะที่ข้างบนคิดเชิงอำนาจจึงเกิด
ทวิลักษณ์ หรือแบ่งเป็นขั้วบวกขั้วลบ ชัดแย้งและรุนแรง ข้างล่างคิดเชิงการพัฒนาจึงเป็น
มัชฌิมาปฏิปทา ไม่แยกเป็นบวกเป็นลบ เป็นการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาซึ่งต้อง
ใช้สติปัญญาโดยรอบด้าน การขับเคลื่อนด้วยมัชฌิมาปฏิปทา เป็นพลังสมานที่เป็นกระแส
ใหญ่ กระทั่งขึ้นมาจากข้างล่าง และในที่สุดจะกลืนความเป็นขั้วเป็นข้าง สร้างประเทศไทยที่
เข้ารูปเข้ารอยในภพภูมิใหม่ ที่สูงกว่าภพภูมิเก่าๆ ซึ่งก่อความทุกข์ยากให้คนไทยมาช้านาน
จนวิกฤตสุดๆ ขอคนไทยจงใช้วิกฤตเป็นโอกาสที่จะเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงประเทศไทย เรา
สามารถร่วมกันสร้างประเทศไทยที่น่าอยู่ได้
